

dr Hanna Ukleja

Znaczenie rodziny dla prozdrowotnego wychowania dziecka

Rodzina , to nie tylko element struktury społeczeństwa, jej rola i siła stanowią fundament cywilizacji. Potrzeby rodzin są motorem przemian społecznych i ekonomicznych. Stanowi ona bogactwo naturalne każdego państwa .

Rodzina, jest strukturą historyczną i podobnie jak całe społeczeństwo ulega transformacji, przystosowując swoją strukturę i funkcjonowanie do nowych warunków społeczno-ekonomicznych. Podlegając społecznej ewolucji nadal pozostaje środowiskiem wychowawczym, instytucją stanowiącą wartość dla człowieka. Rola rodziny jako środowiska wychowawczego trwa od momentu narodzin aż do osiągnięcia przez dziecko samodzielności, a czasem nawet dłużej. Rozwój i kształtowanie się osobowości człowieka następuje w konkretnej rodzinie, w której zostają określone poglądy, style życia, systemy wartości.

Najczęściej rodzinę określa się jako grupę małą, składającą się z małżonków i ich dzieci czasami z krewnych. Członkowie jej żyją pod jednym dachem i prowadzą wspólne gospodarstwo domowe. Rozwój człowieka dokonuje się dzięki oddziaływaniu różnych środowisk. Środowisko w sensie ogólnym R. Wroczyński określa jako „ zespół czynników warunkujących i współwyznaczających procesy rozwojowe człowieka.”¹ W środowisku rodzinnym kształtowane są podstawy relacji dziecka ze światem, odbywa się proces jego usamodzielnienia się i przygotowania do pełnienia ról społecznych. „ Środowisko rodzinne obejmuje złożony układ bodźców i sytuacji oddziałujących na dziecko, wynikających ze struktury i funkcjonowania jego rodziny.”²

Rodzice stopniowo wprowadzają dziecko w dorosłe życie, w świat kultury danego społeczeństwa , przekazują wiedzę, pomagają hierarchizować wartości osobiste i ponadczasowe. W środowisku rodzinnym tworzone są warunki dla osiągnięcia przez dziecko dojrzałości szkolnej i ułatwiające mu wybór zawodu. Kształtowane są postawy: obowiązkowość i odpowiedzialność wobec różnych aspektów życia , także zdrowotnych.

W środowisku rodzinnym przebiegają zamierzone i niezamierzone procesy oddziaływań wychowawczych. S. Kawula³ wyróżnił kilka odmian oddziaływań wychowawczych:

1. Oddziaływania niezamierzone, obojętne z wychowawczego punktu widzenia. Zaliczył do nich sytuacje rodzinne, które są dobrze znane wszystkim członkom rodziny, zwyczajne codzienne , nie powodujące nowych przeżyć.
2. Oddziaływania rodzinne niezamierzone i nieobojętne z wychowawczego punktu widzenia. Wynikają z całokształtu życia rodziny i mogą mieć wpływ dodatni lub ujemny na ukształtowanie osobowości dzieci. Oddziaływania te nie mają wyraźnych zamiarów wychowawczych.
3. Zamierzone oddziaływania wychowawcze, zorientowane na realizację celów samej rodziny jako grupy, np.: kształtowanie określonych umiejętności praktycznych, w tym również zdrowotnych.

4. Zamierzone oddziaływania wychowawcze rodziców zorientowanych na realizację celów wychowawczych obowiązujących w społeczeństwie globalnym. Oddziaływanie to umożliwia włączenie rodziny w ogólnospołeczny system wychowawczy i selekcję pozarodzinnych wpływów.

Rodzina aby osiągnąć zamierzony cel posługuje się określonymi mechanizmami, które wiążą się zarówno z oddziaływaniami intuicyjnymi, jak intencjonalnymi. S. Kawula do mechanizmów tych zalicza:

- mechanizm naśladownictwa i identyfikacji;
- mechanizm kontroli społecznej;
- mechanizm pobudzający odpowiednio ukierunkowaną aktywność dziecka³.

Pierwsze informacje o zdrowiu uzyskane w środowisku rodzinnym, rozpoczynają proces kształtowania świadomości zdrowotnej, w wyniku której podstawę oddziaływania rodziców stanowią czynności świadome i celowe. Świadomość to „zdolność zdawania sobie sprawy z własnego zachowania, jego uwarunkowań i konsekwencji⁴. Od rodziców dziecko otrzymuje pierwsze informacje o tym, co sprzyja i co szkodzi zdrowiu. Edukacja zdrowotna w rodzinie zorientowana jest zarówno na kształtowanie świadomości prozdrowotnej, poprzez propagowanie wiedzy prozdrowotnej (funkcja poznawcza), jak również kształtowanie umiejętności w zakresie potęgowania i ochrony zdrowia w wyniku realizacji funkcji opiekuńczej. Działalność opiekuńcza rodziny, w wyniku której dokonuje się edukacja zdrowotna dziecka, opiera się na dobrej znajomości potrzeb i stworzeniu warunków dla rozwoju dziecka.

Przypisy

1. Wroczyński R.: Pedagogika społeczna, Warszawa 1985, s. 76
2. Jackowska E.: Środowisko rodzinne a przystosowanie społeczne dziecka w młodszym wieku szkolnym, Warszawa 1980, s.28
3. Kawula S.: Rodzina jako grupa i instytucja opiekuńczo-wychowawcza, w: Pedagogika rodziny, red.: Kawula S., Brągiel J., Jankie A., W., Toruń 2000
4. Okoń W., Nowy słownik pedagogiczny , Warszawa 1996, s. 282